

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

22. juni 2012 • J.nr.: NMK-43-00284 og NMK-510-00218 • Ref.: KENKN/JCH

AFGØRELSE

i sagen om etablering af faunapassage ved Endrup Mølle i Sneum Å

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter habitatbekendtgørelsens § 7, vandløbslovens § 17 og § 48 samt naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, jf. § 3.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster Esbjerg Kommunes afgørelse om etablering af faunapassage ved Endrup Mølle i Sneum Å, og afgørelsen står således ved magt.

Dispensationen fra naturbeskyttelseslovens § 3 bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter den blev meddelt, jf. lovens § 66, stk. 2.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet¹. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

¹ Lov nr. 483 af 11. maj 2010 om Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagen til Natur- og Miljøklagenævnet

Middelfart Kommune har den 27. juni 2011 truffet afgørelse om tilladelse til etablering af faunapassage ved Endrup Mølle. Afgørelsen er den 12. juli 2011 påklaget af Danmarks Sportsfiskerforbund.

Klager har blandt andet gjort gældende, at kommunen ikke har foretaget en lovpligtig konsekvensvurdering af mulige påvirkninger af rigkær, som er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Klager finder derfor ikke, at kommunens vurderinger og konklusioner vedrørende projektet lever op til habitatdirektivets krav til konsekvensvurdering, som de fremgår af muslingedommen.

Klager mener endvidere, at Esbjerg og Varde Kommunes bindinger (natur- og kulturhistoriske hensyn) og dermed afgrænsningerne af projektet beror på en misforståelse og er helt unødvendige, herunder den projektafgrænsning, at vandstanden i Sneum Å ved Omme Østerbæks udløb ikke må påvirkes mere end 10 cm ved etablering af faunapassagen.

Klager finder, at disse bindinger har givet anledning til en faunapassageløsning, som er en meget teknisk kompliceret og dårlig løsning, der ikke fører til etablering af en naturlig hydrologi i Sneum Å. Konsekvenserne er ifølge forbundet, at åen mister flere kilometer potentielt gydevand for snæbel, havørred, laks og de 3 arter af lampretter, samt at faldet af vandløbsbunden ved stemmeværket er tæt på at være for stort i forhold til snæblens svømmeevne.

Klager anfører, at klager har gjort Esbjerg Kommune opmærksom på de nævnte forhold i høringsvar af 5. maj 2011, og ved samme lejlighed har anmodet kommunen om at følge anbefalingerne i notat til Miljøstyrelsen "Faunapassageløsninger – en opfølgning på faunapassageudvalgets arbejde" af 26. marts 2010.

Klager er af den overbevisning, at en større vandstandssænkning i Sneum Å, bl.a. ved området ved Omme Øster Å, vil have en positiv effekt på rigkærene.

Klager finder ikke, at det godkendte projekt er i overensstemmelse med Natura 2000-planens tilkendegivelser om, at "den naturlige hydrologi reetableres over hele den udpegede strækning i Sneum Å".

Danmarks Naturfredningsforening har også påklaget Esbjerg Kommunes afgørelse. Foreningen har på baggrund af svarene i et notat udarbejdet af kommunen senere frafaldet klagen.

Sagens oplysninger

Esbjerg Kommune har den 27. juni 2011 truffet afgørelse om at etablere faunapassage ved opstemningen i Sneum Å ved Endrup Mølle Dambrug efter § 17 og § 48 i vandløbsloven. Projektet omfatter fjernelse af det nuværende stemmeværk og etablering af et ca. 415 m langt stryg. Der er også meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til etablering af projektet.

Endrup Mølle Dambrug er beliggende på adressen Bygaden 76 i Endrup med matriklerne 1dø og 1ec, Endrupholm Hgd., V. Nykirke, som de største matrikler på dambruget.

Arealet, der påvirkes af projektets gennemførelse, inkluderer matriklerne 1bc, 1hd, 1dz, 1dø, 1ec, 1eb, 1gy, 1gz, 1aq, 1fø, 1gx, 3 og 6, alle Endrupholm Hgd., V. Nykirke og matrikel 12i, Grisbæk By samt opstrøms i Sneum Å til udløbet ved Omme Østre Bæk lige opstrøms projektområdet. Alle ma-

trikler med undtagelse af 1hd og 3, begge Endrupholm Hgd., V. Nykirke samt 12i, Grisbæk By er ejet af Esbjerg Kommune.

Sneum Å begynder ved sammenløbet mellem Gejlbæk og Terpling Å. Ca. 20 km nedstrøms løber Sneum Å ud i vadehavet ved Sneum Sluse.

Sneum Å er et offentligt vandløb. Åen er omfattet af *Regulativ for Sneum Å, Amtsvandløb nr. 5*. Regulativet dækker strækningen fra kommunevejs bro nr. 16 ved Møllevej nær Fåborg til landsiden af Sneum Sluse. Regulativet omfatter ca. 26 km vandløb. Vandløbet er stationeret begyndende ved Møllevej og ud mod udløbet. Stationerne svarer til afstanden i meter fra begyndelsespunktet.

Endrup Mølle ligger ca. 16 km opstrøms Sneum Sluse. Endrup Mølle Dambrug blev i juni 2006 opkøbt af Bramming Kommune. Dambruget er efterfølgende blevet overtaget af Esbjerg Kommune. Skov- og Naturstyrelsen (nu Naturstyrelsen) opkøbte samtidigt opstemningsretten og foderkvoten. Opkøbet blev støttet af Sydvestjysk Sportsfiskerforening og EU. Formålet med opkøbet af opstemningsrettighederne var bl.a. at skabe faunapassage forbi dambruget, således at specielt snæblen får adgang til gydepladser i den opstrømsliggende del af Sneum Å.

Af Esbjerg Kommunes afgørelse fremgår følgende om Endrup Mølle og dambruget:

Endrup Mølle er opført omkring 1593, og var oprindelig en kornmølle. I forbindelse med moderniseringen i 1927 blev det gamle møllehjul nedbrudt, og erstattet med en turbine. I 1955 meddelte landvæsenskommissionen godkendelse til Endrup Mølles Dambrug samt udvidelse af det daværende fiskeri. Godkendelsen omfattede endvidere retten til at regulere åen samt etablering af fisketrappe ved opstemningen.

En del af denne regulering omhandlede gennemskæring af åløbet syd for Bygaden, opfyldning af det gamle frisluseareal samt opfyldning af den resterende del af møllesøen. Det var således som en del af dambrugsgodkendelsen, at åen fik det forløb, den har idag. Omkring 1985 ansøgte den daværende ejer af dambruget om at etablere en fiskesø på det gamle frisluseareal. Etableringen af fiskesøen skete i forbindelse med en ombygning af dambruget, hvor dammene umiddelbart syd for Bygaden blev fyldt op, og det store slambassin blev etableret.

Sneum Å og fiskesøen er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Sneum Å er en del af det internationale Naturbeskyttelsesområde nr. 89: "Vadehavet". Området omfatter bl.a. habitatområde nr. 79 " Sneum Å og Holsted Å". Udpegningsgrundlaget for området er bl.a. snæbel* (*Coregonus oxyrhynchus*) (1113) (*: prioriteret art), bæklampret (*Lampetra planeri*) (1096), flodlampret (*Lampetra fluviatilis*) (1099), og naturtyperne vandløb med vandplanter (3260) og rigkær (7230).

Natura 2000-planen for område nr. 89 er inddelt i 10 delplaner. Sneum Å er omfattet af delplan nr. 90: "Sneum Å og Holsted Å".

Både Sneum Å og Holsted Å er ifølge Natura 2000-planen levested for samtlige arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for habitat-området. Bestanden af snæbel er dog meget lille, og arten findes – ligesom flodlampret – kun nedstrøms den nederste vandløbspærring i området. Ifølge planen vurderes det, at der kun er ca. 7.000 individer tilbage af snæblen i Danmark.

I forbindelse med snæbel-projektet (www.snaebel.dk) og som led i "Regeringens særlige vand- og naturindsats" er der i dag skabt fri passage ved alle spærringer i Sneum Å op- og nedstrøms Endrup Mølle samt i Holsted Å op til og med den mellemste del af åen. Når der er skabt fri passage ved Endrup Mølle, vil den naturlige hydrologi være genskabt over hele den udpegede strækning i Sneum Å.

Om rigkær fremgår bl.a., at der ved vandløb kan forekomme oversvømmelser heraf med næringsrigt overfladevand, der kan føre til eutrofiering. Videre fremgår, at såfremt det blev valgt at hæve vandstanden i ådalene væsentligt i løbet af kort tid ville der være risiko for, at bl.a. rigkærlokalteter ville blive så våde, at det ikke vil være muligt at pleje dem ved afgræsning.

Snæblens bevaringsstatus er i Natura 2000-planen angivet som ugunstig på grund af spærringer og manglende gyde- og opvækstområder. Bevaringsstatus for rigkær er også angivet som ugunstig på grund af næringsstofbelastning og fragmentering. Bevaringsstatus er gunstig for bæklampret og naturtypen vandløb, mens den for flodlampret er ukendt. I udkast til Natura 2000-plan, som forelå på afgørelsestidspunktet, var vurderingerne af bevaringsstatus de samme.

Der er i Natura 2000-planen særligt fokus på vandløbsstrækningernes funktion som levested for fiskearterne på udpegningsgrundlaget, særligt snæbel, ligesom der er særligt fokus på at sikre og sammenkæde de spredte forekomster af bl.a. rigkær. I planens afsnit om modstridende interesser fremgår bl.a.:

Indsatsen for at redde snæblen handler bl.a. om at etablere fri passage i vandløbet ved at nedlægge stemmeværker. Desuden forsøger man at øge snæbellarvernes overlevelse ved at etablere mere eller mindre permanent oversvømmede arealer langs åstrækninger i ådalen. Der kan på konkrete lokaliteter opstå modstridende interesser mellem ønsket om at gennemføre disse tiltag af hensyn til snæbel og ønsket om at etablere de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for naturtyperne kildevæld og rigkær.

Da snæblen er en prioriteret art prioriteres forbedrede forhold for snæblen over reetablering af hensigtsmæssige hydrologiske forhold for de våde naturtyper. Oversvømmelse af ånære arealer skal dog, hvis de naturgivne forhold gør det muligt, foretages på arealer, hvor det ikke får negativ indflydelse på naturtyper som kildevæld og rigkær.

Sneum Å er omfattet af vandplanen for hovedvandopland 1.10: "Vadehavet".

På en strækning fra ca. 3 km nedstrøms Endrup Mølle og ca. 3,5 km ud mod udløbet (til tilløbet af Holsted Å) har Sneum Å målsætningen "Høj økologisk tilstand" med en målsat faunaklasse på 7. Målsætningen er opfyldt.

De øvrige strækninger i Sneum Å nedstrøms møllen har målsætningen "God økologisk tilstand" med en målsat faunaklasse på 5. Målsætningen er opfyldt alle steder i hovedvandløbet Sneum Å med undtagelse af en strækning på ca. 2,5 km ved udløbet, hvor tilstanden er ukendt.

Opstrøms Endrup Mølle har Sneum Å målsætningen "God økologisk tilstand" med en målsat faunaklasse på 5. Målsætningen er opfyldt på dele af strækningen.

Spærringen ved Endrup Mølle er i den endeligt vedtagne vandplan ikke underlagt krav om sikring af kontinuitet i indeværende eller følgende planperioder.

Forud for projektets vedtagelse har projektforslaget været fremlagt for offentligheden i perioden 9. april til 7. maj 2011. Projektforslaget har endvidere været i høring hos Naturstyrelsen Ribe, Varde Kommune og Fiskeridirektoratet. I forbindelse med høringen er der indkommet en række hørings-svar, der er indgået i kommunens behandling af projektet.

Esbjerg kommunes afgørelse

Esbjerg Kommune har den 27. juni 2011 truffet afgørelse i sagen. Af afgørelsen fremgår, at projektet består i at etablere faunapassage ved opstemningen i Sneum Å ved Endrup Mølle Dambrug ved at fjerne det nuværende stemmeværk og etablere et ca. 415 meter langt stryg. Afgørelsen blev annonceret den 29. juni 2011.

Afgørelsen er truffet i henhold til vandløbslovens § 17 og § 48, jf. § 3 og § 10 i bekendtgørelse nr. 1436 om vandløbsregulering og -restaurering, ligesom der er meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til projektet.

Hovedformålet er at forbedre passageforholdene for primært snæbel, men også laks og flod- og bæklampret, så fiskene får adgang til områderne opstrøms i Sneum Å systemet. Projektet er finansieret af Naturstyrelsen med støtte fra EU's LIFE fond: "Urgent actions for the endangered Houting, *Coregonus oxyrhynchus*".

Af den korte tekniske beskrivelse af projektet i Esbjerg kommunes afgørelse fremgår:

Stemmeværk og ud- og indløbsbygværker fjernes og der sker en tilmuring af det vestlige brofag. Der etableres et ca. 415 meter langt stryg. Til opnåelse af denne længde føres vandløbet ind over det gamle frisluseareal, og den eksisterende fiskesø nedlægges.

Strygets start opbygges med sten, som sikrer en begrænset vandstandssænkning på den opstrøms beliggende strækning. Dette beskytter naturværdierne i rigkærerne, og betyder at det ikke er nødvendigt at uddybe de eksisterende tilløb til Sneum Å.

Starten af slynget graves gennem mosen umiddelbart nord for søen og dermed reduceres den med ca. 700 m². I slynget og nedstrøms stemmeværket ved Bygaden i Endrup etableres stenstryg, som suppleres med grus på udvalgte steder. Syd for (nedstrøms) stemmeværket hæves bunden og så især snæbel kan vandre opstrøms. Både vandløb, sø og mose er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der etableres brinksikringer langs det nye slyng for at beskytte brinken, særligt i fasen umiddelbart efter retableringen, hvor vegetationen endnu ikke er retableret. Slutteligt fjernes eksisterende fisketrappe, som blev etableret i 1955.

Godkendelsen af projektet fra Esbjerg Kommune er meddelt på følgende vilkår:

1. At projektet udføres i overensstemmelse med projektforslag af 6. april 2011 (Faunapassage ved Endrup Mølle Dambrug), dog omfatter denne afgørelse ikke den beskrevne gangbro, som skal ansøges særskilt.
2. At der udover de 2 projekterede gyde- og opvækstområder nord for Bygaden, etableres minimum ét gyde- og opvækstområde i tværbånd af ca. 30 meters længde syd for Bygaden. Den endelige placering heraf aftales med tilsynet.
3. At Naturstyrelsen sikrer sig at fjernelse af fisketrappen ikke medfører uoprettelig skader på møllebygningen, samt at evt. skader som kan henføres til anlægsarbejdet, udbedres på ansøgers bekostning, jf. vandløbslovens §§ 23 og § 51.
4. At Naturstyrelsen i øvrigt afholder samtlige udgifter i forbindelse med projektets gennemførelse, herunder udgifter til erstatninger til lodsejere, der påføres tab ved projektets gennemførelse, jf. vandløbslovens §§ 23 og 51.

5. Naturstyrelsen foranlediger, at der føres fornødent tilsyn med arbejdets udførelse, herunder med overholdelse af de i nærværende afgørelse fastsatte vilkår. Hvis der under gennemførelse af projektet opstår uforudsete situationer, der medfører væsentlige ændringer i det planlagte, eller indebærer risiko for skade på natur, miljø eller andens ejendom, skal Esbjerg Kommune straks underrettes herom.
6. At Naturstyrelsen i god tid før iværksættelse af anlægsarbejder, bekendtgør en detaljeret tidsplan for arbejdets udførelse til lokalområdet, enten ved skiltning på området eller annoncering i lokalavisen, og at Esbjerg Kommune og lokalområdet i øvrigt orienteres løbende i tilfælde af væsentlige afvigelser fra tidsplanen.

I forhold til regulativets stationering starter projektområdet ved station 9310. Stemmeværket ved Endrup Mølle har stations-nr. 9648. I forbindelse med udførelse af projektet og ændring af vandløbs forløb igennem den nuværende fiskesø fastholdes stationsnummeret ved stemmeværket og nedstrøms, mens det nye forløb opstrøms tildeles ny stationering svarende til afstanden fra stemmeværket.

Det fremgår af afgørelsen, at ændringerne i Sneum Å's skikkelse, som gennemføres i overensstemmelse med afgørelsen træder i stedet for de i regulativ af 1992 for Sneum fastsatte dimensioner for den pågældende vandløbsstrækning, og at ændringerne optages i regulativet ved førstkommende revision af dette. Ved revisionen vil Esbjerg kommune endvidere fastsættebestemmelser om vandløbs fremtidige vedligeholdelse, herunder grødeskæring.

Naturstyrelsen Odense har den 31. maj 2011 truffet afgørelse om, at projektet ikke er VVM-pligtigt. Afgørelsen er ikke påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet.

I relation til vandløbsloven har Esbjerg Kommune bl.a. begrundet afgørelsen med, at fjernelsen af spærringen vil sikre, at optrækkende snæbel og lampretter kan passere Bygaden og få adgang til det ovenfor liggende vandløbssystem. Det vurderes, at strækningen efter projektets gennemførelse fortsat som minimum vil overholde målsætningen i forbindelse med implementering af vandplanen. Videre fremgår, at fjernelsen af diverse indløbsbygværker sammen med tilmuringen af brofaget vil bevirke, at nedtrækkende smolt ikke længere vil blive fanget ved stemmeværk eller indløbsbygværker. Den begrænsede sænkning af vandstanden oven for stemmeværket sikrer, at dræningen af de tilstødende naturarealer er negligerbare. Endvidere medfører opretholdelsen af vandstanden, at der ikke opstår kontinuitetsproblemer i de tilstødende bække, hvilket er vigtigt, idet forslag til vandplan for Vadehavet stiller krav om okkerbegrænsende tiltag, herunder bundhævning i Omme Østre Bæk.

I relation til naturbeskyttelseslovens § 3 og Natura 2000, habitatdirektivet, fremgår bl.a., at Esbjerg Kommune vurderer, at en række ændringer som følge af projektet kan påvirke det beskyttede naturområde:

1. Fjernelse af opstemning ved Endrup Mølle, hvorved fisk og andre organismer får uhindret adgang opstrøms.
2. Etablering [af] nyt slyng på Sneum Å, der indebærer fjernelse af fiskesøen ved møllen.
3. Vandstandssækning i Sneum Å fra udløbet af Omme Østre Bæk til det nye slyng på maksimalt 9 cm med minimumsvandføring.
4. Fjernelse af opstemningen kan sænke vandstanden op til 9 cm ved minimumsvandstand (ved middelvandstand er sænkningen kun op til 5 cm) ved moserne (DB ident. 200089241 og 200088822), den første primært vest for og den anden øst for åen.
5. Etablering af stryg, så det nuværende fald ved stemmeværket afviklet og området bliver passabel for fisk.
6. Odderpassagen under Bygaden kan gøre odderens passage lettere og mindske faren for trafikdræbte oddere.

7. Faldet på strækningen gennem det nye slyng og 150 m nedstrøms Bygaden er på henholdsvis 4 og 5 ‰. Et stenstryg og enkelte udlagte større sten (over 40 cm) gennem denne strækning giver mulighed for strømlæ for optrækkende snæbler.
8. Der udlægges grus egnet til gydning for laks og havørred to steder i det nye slyng.

Om moserne og søen fremgår:

Mose (DB Ident 200089241) er en højt (A) målsat mose. Der er i 1990 fundet majgøgeurt i to bestande over 100 eksemplarer på den vestlige side af åen og en bestand på den østlige side. Desværre er bestandene blevet reduceret gennem årene, men i 2003 fandtes der stadig mindre bestande, samt en mindre forekomst af engblomme. Bestandene forekommer i den nordligste og nordvestlige del af mosen. Det vurderes ikke, at den forholdsvis beskedne vandstandssænkning i åen vil påvirke disse bestande.

Mose (DB Ident 200088822) er en middelhøj (B) målsat mose, der især i den sydlige del er domineret af dunhammer og høj sødgræs, den nordlige del er domineret af dyndpadderok og gul iris. Mosen er meget tilgroet af høje urter og pilekrat. Rydning af hele eller dele af arealet vil give mosen et større naturindhold. Ved etablering af det nye slyng graves ca. 700 m² af mosen, denne del af mosen hører til den del af området med lavest naturværdi. Her vurderes vandstandssænkningen heller ikke at påvirke mosen i negativ retning.

Søen (DB Ident 200089722) fjernes for at give plads til det nye slyng på Sneum Å og derved får åen, som også er § 3-beskyttet, bedre vilkår. I søen blev der i 2007 fundet enkelte eksemplarer af bugtet glastråd (*Nitella flexilis*). Det er den mest almindelige kransnålsalge i Danmark, og den er ikke truet. Det vurderes acceptabelt at denne almindelige kransnålsalge må vige pladsen for snæbel og rigkær, der begge er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet (H79 Sneum Å og Holsted Ådal). Rigkærene opstrøms slyngeligger i både Varde og Esbjerg Kommuner.

Det er Esbjerg Kommunes vurdering, at flytning af vandløbslejer, nedlæggelse af grus og sten, fjernelse af spærringer og hydrologiske modifikationer alle er tilstandsændringer, som selv hver for sig kræver dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Esbjerg Kommune lægger i sin begrundelse vægt på, at ændringerne i vandløb og moser samt fjernelsen af søen sker med et overordnet naturforbedrende sigte. Det samlede projekt giver bedre forhold for fiskene, der vandrer opstrøms – især snæbel, bæk- og flodlampret samt havørred og laks. Det er også tillagt betydning, at øvrige beskyttede områder overordnet opnår en forbedring og at projektområdets naturpotentiale øges.

Afgørelsen har et kortbilag samt et bilag om høringssvar indkommet i forbindelse med den offentlige høring af projektet. Sidst i dette dokument er et afsnit, hvor Esbjerg Kommune redegør for valget af faunapassageløsning. Her fremgår bl.a. en vurdering af de mulige faunapassageløsningers påvirkning af bl.a. rigkær, hvor kommunen redegør for, hvorfor den valgte løsning tilgodeser Natura 2000-planens krav om gunstig bevaringsstatus for rigkærsforekomsterne langs vandløbet.

Konsekvensvurdering

Esbjerg Kommune har fremsendt en habitatkonsekvensvurdering dateret 29. juni 2011. Ud over det, der fremgår af afgørelsen vedrørende søen og moserne, indeholder dokumentet bl.a. en vurdering af rigkærene.

Om rigkærene fremgår:

Der er registreret to rigkær i projektområdet nord for opstemningen ved Endrup Mølle. På strækningen 1000-1300 m opstrøms den nuværende opstemning, ligger et rigkær på 1,3 ha (Devano DB Ident 360036554). Rigkæret ligger umiddelbart ud til Sneum Å og har ifølge Devano kortlægningen gunstig bevaringsstatus eller næsthøjeste naturtilstand, arealerne er relativt upåvirkede dvs. højeste strukturtilstand. Artstilstanden er god, der er i devano kortlægningen, i august 2008, fundet 10 positivarter for naturtypen. Tidligere, i 1999 er fundet 19 positivarter – i området. I det aktuelle vil vandstanden ved middelvandstand være maksimalt 4 cm lavere end nu, ved det forrige projekt ville vandstanden sænkes mellem 30 og 40 cm. Den hydrologiske tilstand i kæret er registreret som høj og [det] vurderes den ikke bliver ringere med den beskudne vandstandssænkning.

Opstrøms den nuværende opstemning, ligger et mindre rigkær på ca. 0,9 ha (Devano DB Ident 360036235), det ligger ca. 200 m vest for Sneum Å. Fra rigkæret fører Omme Østre Bæk til Sneum Å, dette udløb ligger ca. 450 m opstrøms det nuværende stemmeværk. Middelvandstanden vil for fremtiden være ca. 0,04 m lavere end nu, [med] det gamle projekt ville den være ca. 0,6 m lavere. På grund af den beskudne vandstandssænkning vurderes konsekvenserne heller ikke at være så store her.

Det bagvedliggende projektforslag

Faunapassageprojektet er beskrevet i detaljer i projektforslag fra Naturstyrelsen Ribe, Arealforvaltningen, af 6. april 2011, som er udarbejdet af Alectia.

Ifølge projektrapporten er der udover de plan- og miljømæssige forhold en række forhold/bindinger, som projektforslaget skal tage højde for. En central binding er, at vandstanden af hensyn til rigkærene i området ved udløb fra Omme Østre Bæk (station 9204) ikke må komme under kote 7,9 m ved minimumsvandføring - dvs. den må ikke afvige væsentligt fra den nuværende situation.

Videre fremgår, at denne binding har meget stor betydning for den valgte projektløsning, idet den umuliggør den mest simple løsning, som er at fjerne opstemningen, således at vandløbet kan få lov til at grave sig ned til den bundkote, som faldet og strømhastigheden berettiger til.

Baggrunden for bindingen er, at der i området omkring Omme Østre Bæk findes flere arealer med naturtypen rigkær, dvs. beskyttede områder med meget høj prioritet. En ændring i områdets hydrologi vil muligvis påvirke rigkærene på ugunstig vis, hvilket vil være i strid med retningslinjerne i naturplanen.

Esbjerg Kommunes bemærkninger

Esbjerg Kommune har i anledning af klagesagen uddybet, at bindingen om vandstanden ved udløbet fra Omme Østre Bæk blandt andet skyldes, at arealerne er våde og at en mindre vandstandssænkning vil give bedre muligheder for pleje af arealet. De potentielle rigkær er truet af tilgroning, hvilket har forårsaget en betydelig tilbagegang af bl.a. majgøgeurt fra 1990 frem til i dag. Der er således behov for intensiv og længerevarende pleje.

Esbjerg Kommune er af den opfattelse, at den konsekvensvurdering, der er foretaget af det konkrete projekt i rapporten af 6. april 2011 også er en konsekvensvurdering af de bindinger, der ligger til grund for projektet. Vurderingen er foretaget på baggrund af den konkrete ændring, der sker ved gennemførelse af projektet (< 10 cm sænkning af vandstanden) i forhold til den nuværende tilstand i overensstemmelse med EU-Domstolens praksis herom.

Kommunen er ikke enig med klager i, at en simpel fjernelse af stemmeværket vil skabe en "naturlig" hydrologi i området. Vandløbsbunden er som konsekvens af den vedligeholdelse og regulering, der er sket af vandløbet i perioden 1858-1993, blevet uddybet med ca. 60-80 cm. Fjernelse af stemmeværket vil derfor medføre en betydelig og unaturlig dræning af de vandløbsnære arealer nord for byen. Denne sænkning af vandstanden vil også medføre en negativ påvirkning af rigkærene, og der vil derfor ikke ske en øgning af rigkærsarealet med en sådan løsning. Derimod er der stor sandsynlighed for det modsatte resultat.

Om forholdet til Faunapassageudvalgets anbefalinger om etablering af faunapassage anfører kommunen, at det har været målet med projektet at etablere et stryg i vandløbets fulde bredde, som er dimensioneret til hele vandløbets vandføring. Endvidere er strygets længde søgt forlænget gennem etablering af slynget. Det bemærkes, at hældninger på 4-5 ‰ ikke er væsentlig forskellige fra det tidligere etablerede stryg i vandløbet. Det oplyses, at der ikke er naturlige stryg i Sneum Å i Esbjerg Kommune.

Herudover henviser kommunen i det væsentlige til de oplysninger og vurderinger, som fremgår af afgørelsen og konsekvensvurderingen.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Esbjerg Kommune har truffet afgørelse i henhold til vandløbslovens § 17 og § 48, jf. § 3 og § 10 i bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering. Herudover er der meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Ifølge vandløbslovens § 17 må vandløb kun reguleres efter vandløbsmyndighedens bestemmelse. Ifølge lovens § 16 forstås ved regulering en ændring af vandløbets skikkelse, herunder vandløbets forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg, medmindre foranstaltningerne er omfattet af kapitel 8 eller kapitel 10.

Ifølge vandløbslovens § 48 må opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet ikke anlægges eller ændres, herunder driftsmæssigt, uden vandløbsmyndighedens godkendelse.

Sneum Å er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. I henhold til lovens § 3, stk. 1, må der ikke foretages ændring i tilstanden af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen (tidligere amtsrådet) er udpeget som beskyttede. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Fiskesøen er også omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Ifølge lovens § 3, stk. 1, må der ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m². Der skal være tale om søer, damme eller vandhuller, det vil sige vandområder, hvor der har udviklet sig et karakteristisk plante- og dyreliv i tilknytning til søen.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, kan der i særlige tilfælde meddeles dispensation fra forbuddet. Efter bemærkningerne til loven kan det være en særlig omstændighed, at der er tale om natur uden særlig fredningsmæssig interesse, at indgrebet i sig selv ikke skønnes at medføre en afgørende tilstandsændring, eller at et ansøgt indgreb har en naturforbedrende funktion.

De nævnte bestemmelser skal administreres under hensyntagen til de internationale forpligtelser, herunder habitatdirektivet².

Det følger af § 7, stk. 1, jf. § 8, stk. 3, litra 1, og stk. 8, litra 1 og 6, i habitatbekendtgørelsen³, at der før der kan meddeles dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3, gives tilladelse til regulering af vandløb efter vandløbslovens § 17 samt ske godkendelse eller ændring af opstemningsanlæg og andre anlæg, der kan ændre vandets frie løb eller i øvrigt være til skade for vandløbet efter vandløbslovens § 48, skal foretages en vurdering af, om projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. De projekter, der omfattes af kravet om vurdering, er projekter, som ikke direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning.

Hvis myndigheden vurderer, at projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område, jf. § 7, stk. 2, 1. pkt. Viser vurderingen, at projektet vil skade det internationale naturbeskyttelsesområde, kan der ikke meddeles godkendelse til det ansøgte, jf. habitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, 2. pkt. Vurderingen skal fremgå af afgørelsen, jf. § 7, stk. 4.

Bestemmelsen i habitatbekendtgørelsens § 7 implementerer bl.a. habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, der lyder:

Stk. 3. Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med Forvaltning af Natura 2000-områder med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de - hvis det anses for nødvendigt - har hørt offentligheden.

EU-domstolen fortolker bestemmelsen sådan, at myndigheden skal foretage en vurdering af, om det kan udelukkes, at projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke den udpegede lokalitets gunstige bevaringsstatus væsentligt. Hvis en sådan påvirkning på baggrund af objektive kriterier ikke kan udelukkes, skal der, såfremt projektet ønskes fremmet, foretages en nærmere vurdering (konsekvensvurdering). Denne vurdering skal omfatte alle aspekter af projektet, som kan påvirke den omhandlede lokalitet og vurderingen skal bedømmes på grundlag af den bedste videnskabelige viden på området. Det betyder, at der kun kan gives tilladelse, såfremt der er opnået vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger for den omhandlede lokalitet. Det forholder sig således, når det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at projektet ikke har skadelige virkninger for den omhandlede lokalitets integritet⁴.

Indledningsvist bemærkes, at der i Esbjerg Kommunes afgørelse ikke findes en konsekvensvurdering af projektets påvirkning på de opstrøms liggende rigkær. Af afgørelsen fremgår alene, at strygets

² Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

³ Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

⁴ Dom C-127/02 af 7. september 2004 ("Hjertemuslingedommen") og C-404/09 (Europa-Kommissionen mod Spanien).

start opbygges med sten, som sikrer en begrænset vandstandssænkning på den opstrøms beliggende strækning, hvilket beskytter naturværdierne i rigkærene. I afgørelsens bilag redegør kommunen kort for, hvorfor den valgte løsning tilgodeser Natura 2000-planens krav om gunstig bevaringsstatus for rigkærsforekomsterne langs vandløbet. Af projektrapporten, som afgørelsen henviser til, fremgår det, at projektets udformning er underlagt visse bindinger om maksimal vandstandssænkning, som har til formål at sikre, at der ikke vil ske en sådan ændring af områdets hydrologi, at rigkærene vil blive påvirket på ugunstig vis. Herudover findes i konsekvensvurderingen af 29. juni 2011 en uddybet, begrundet vurdering af projektets påvirkning på rigkær.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at det havde været bedst stemmende med habitatbekendtgørelsens § 7, stk. 4, hvis kommunens konsekvensvurdering af projektets påvirkning af rigkær havde været indeholdt i afgørelsen. Henset til, at det fremgår af projektrapporten, som der henvises til i afgørelsen, at bindingen om en fastsat maksimal vandstandssænkning er indlagt i projektet ud fra en forudgående vurdering af, at dette er nødvendigt for at undgå en negativ påvirkning af rigkær, ligesom der er redegjort i kort form herfor i afgørelsens bilag, findes manglen ikke at være så væsentlig, at det kan føre til afgørelsens ugyldighed.

Esbjerg Kommune har i sin samlede habitatkonsekvensvurdering lagt til grund, at ændringerne i vandløb og moser samt fjernelsen af søen sker med et overordnet naturforbedrende sigte, og at det samlede projekt vil give bedre forhold for fiskene, der vandrer opstrøms – især snæbel, bæk- og flodlampret samt havørred og laks. Det er også tillagt betydning, at øvrige beskyttede områder overordnet opnår en forbedring og at projektområdets naturpotentiale øges. Det er endvidere lagt til grund, at vandstanden af hensyn til rigkærene i området ved udløb fra Omme Østre Bæk (station 9204) ikke må komme under kote 7,9 m ved minimumsvandføring – dvs. den må ikke afvige væsentligt fra den nuværende situation. Dette sikrer ifølge kommunen, at der ikke vil ske en sådan ændring i områdets hydrologi, at rigkærene vil blive påvirket på ugunstig vis, da dette ville være i strid med retningslinjerne i Natura 2000-planen.

Natur- og Miljøklagenævnet finder at kunne lægge til grund, at snæbel, der er en prioriteret art på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, i dag ikke kan passere den opstemning, der findes ved opstemningen i Sneum Å ved Endrup Mølle Dambrug. Således har snæbel med de nuværende forhold i Sneum Å ikke mulighed for at få adgang til områderne opstrøms i Sneum Å systemet.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke anledning til at tilsidesætte Esbjerg Kommunes vurdering af, at der med den valgte løsning sikres faunapassage for snæbel, og at projektet derfor udgør en væsentlig forbedring af forholdene for snæbel, der sikres passagemulighed til dens leve- og yngleområder.

Det er i forlængelse heraf nævnets vurdering, at Esbjerg Kommunes afgørelse om etablering af faunapassage i Sneum Å sikrer, at der ikke sker en negativ påvirkning af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag, herunder rigkær. Med afgørelsen sikres væsentlige forbedringer for snøbels leve- og ynglevilkår, dvs. projektet er i overensstemmelse med Natura 2000-planens indsatskrav til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for snæbel og har dermed en naturforbedrende funktion.

Nævnet bemærker i den sammenhæng, at der i Natura 2000-planens afsnit om modstridende interesser er foretaget en afvejning af hensynet til indsatsen for at redde snøbelen og hensynet til at etablere de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for rigkær. Det er fastlagt i planen, at da

snæblen er en prioriteret art prioriteres forbedrede forhold for snæblen over retablering af hensigtsmæssige hydrologiske forhold for de våde naturtyper. Esbjerg Kommunes afgørelse ses at være i overensstemmelse hermed.

Klager gør gældende, at projektet ikke er i overensstemmelse med Faunapassageudvalgets anbefalinger til den optimale løsning til sikring af faunapassage for snæbel. Natur- og Miljøklagenævnet bemærker hertil, at vandløbsmyndigheden ud fra de forhold og begrænsninger, som findes at være på det sted, hvor en faunapassageløsning skal etableres, kan lægge vægt på de hensyn, der skal varetages efter bestemmelserne i vandløbsloven og naturbeskyttelsesloven. Det er nævnets opfattelse, at Esbjerg Kommunes valgte binding for projektet om at sikre, at der ikke sker en negativ påvirkning af Natura 2000-naturtypen rigkær, er både lovlig og saglig. Nævnet finder i forlængelse heraf ikke anledning til at tilsidesætte den faunapassageløsning, som Esbjerg Kommune har valgt som følge af bindingerne på projektet, idet nævnet ud fra oplysningerne i sagen finder at kunne lægge til grund, at kommunen har søgt at etablere den bedst mulige faunapassage under de givne fysiske forhold m.v.

Natur- og Miljøklagenævnet finder således, at Esbjerg Kommunes afgørelser efter vandløbslovens § 17 og § 48 samt dispensationen fra naturbeskyttelseslovens § 3 er i overensstemmelse med habitatbekendtgørelsens § 7.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster på den baggrund Esbjerg Kommunes afgørelse af 27. juni 2011 om etablering af faunapassage ved Endrup Mølle i Sneum Å.

Per Schou Christiansen
Ankechef

Jeanette Christensen
Fuldmægtig, cand.jur.

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

- Esbjerg Kommune (j.nr. 2007-4135), raadhuset@esbjergkommune.dk; tm@esbjergkommune.dk, twj@esbjergkommune.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, post@sportsfiskerforbundet.dk
- Naturstyrelsen Ribe, Arealforvaltningen, rib@nst.dk, RAF@nst.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk